

1. Indledning

1.1 Ansats

I filmen 'Slumdog Millionaire' (Boyle, 2008) vinder drengen Jamal hovedgevinsten i tv-quizen 'Who wants to be a millionaire' på trods – eller på grund – af sin upriviligerede baggrund. Mellem quizspørgsmålene viser filmen de oplevelser i drengens opvækst i Mumbais slum, der gør, at han har den viden, der skal til for at svare rigtigt. Gennem sit levede liv har han tilegnet sig den faktuelle viden, quizzens spørgsmål drejer sig om, som hvilken amerikansk præsident, der er på hundrededollarsedler (Abraham Lincoln), hvad den tredje musketer hedder i Alexander Dumas roman (Aramis), og hvad det er, afbildninger af guden Rama holder i sin højre hånd (bue og pil). Men det er nu de færreste, der kan lære alene ved at være i livet. Undervisning er en 'genvej' (eller omvej) til at lære alt det, man ikke erfarer af sig selv (Oettingen, 2016), og skolen er den samfundsinstitution, der varetager grunduddannelsen. Hvad der udgør grunduddannelsens indhold, er både et aftryk af kulturelle normer og skiftende politisk indflydelse. Hvordan selve undervisningen gennemføres, er de kommunale myndigheders og den enkelte lærers fortolkning af læreplanerne (Goodlad, 1979).

Skolen kan dermed ses som en institution, der både er grundfæstet i en lang tradition og samtidig udsat for skiftende pædagogiske og politiske strømninger. En af de pædagogiske strømninger er udepædagogikken, der manifesterer sig i naturbørnehaver, naturklasser og gennem udeskole (Bentsen & Jensen, 2012; Dahlgren & Szczepanski, 1997; Ejbye-Ernst, 2012; Mygind, 2005). Pædagogikken præciseres med et undervisnings *hvor* og er legitimeres ud fra flere, vidt forskellige mål. Det fysiske nærvær og udepædagogikkens helhedskaraktter (Dahlgren & Szczepanski, 1997) synes sammen med brede læringsmål (Jordet, 2010), hvor "*växelspelet mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas*" (Szczepanski, Malmer, Nelson & Dahlgren, 2007, s. 90), at kendetegne feltet. Samtidig tyder en lang række studier på, at udeskole har positiv indflydelse på elevernes læring, sociale trivsel og fysiske aktivitet (Becker, Lauterbach, Spengler, Dettweiler & Mess, 2017; Fägerstam & Blom, 2013; Schneller, Schipperijn, Nielsen & Bentsen, 2017), selvom resultaterne ikke altid er entydige (Bølling, Otte, Elsborg, Nielsen & Bentsen, 2018; Otte, 2018). Lærere vælger ofte udeskole ud fra et dannelsesorienteret didaktisk perspektiv (Bentsen & Jensen, 2012), der repræsenterer et kritisk syn på målingens tidsalder (Aasebø, Midtsundstad & Willbergh, 2017). Men der er også flere lærere der holder op med at undervise med udeskole (Bentsen, Schipperijn & Jensen, 2013).

Da udeskole er afhængigt af den enkelte lærers valg, er det relevant at undersøge, hvordan erfarne lærere der bliver ved med at undervise med udeskole oplever deres arbejdsliv.

Alternative læringsrum kan have en tendens til utilsigtet skolificering, hvor der sker en reproduktion af undervisningsformer fra de traditionelle læringsrum (Lyngsø & Nielsen, 2016). I mit mangeårige arbejde med læreres grund- og efteruddannelse, har jeg i de sidste ti år observeret meget udeskoleundervisning. Mange gange har jeg set undervisning, der med sin lærerstyring og laminerede opgaver fra bogen var langt fra de idealer, den didaktiske litteratur beskriver, og som var i konflikt med anerkendte principper om god undervisning. Her har jeg ofte manglet redskaber til at kunne undersøge selve den praktiserede undervisning systematisk, samt lærernes oplevelse af dem selv som undervisere. Der er flere måder at undersøge undervisning på, og at arbejde med at måle elevernes udbytte er *et* perspektiv. Vel vidende, at elevernes læring og lærerens undervisning er forbundne elementer i skolen, har jeg arbejdet med en akademisk afgrænsning af afhandlingens omdrejningspunkt. Det perspektiv jeg har valgt i denne afhandling er lærerens undervisning, og ikke elevernes udbytte.

Min ambition er at styrke udviklingen af teori-udviklingen inden for udeskole med udgangspunkt i empiriske undersøgelser af praksis. For at gøre dette arbejder jeg med at udvikle redskaber, der kan anvendes når udeskole skal analyseres som baggrund for en udviklingsindsats. Lærerne er vigtige aktører i forekomst og udførelse af udeskole. Med henblik på at sammenholde den udøvede praksis med eksisterende teori (Beames, 2006; Ejbye-Ernst & Bentsen, 2016; Humberstone & Stan, 2011; Jordet, 2010) er formålet med dette arbejde at undersøge læreres didaktiske overvejelser og praksis i udeskole. Ved at undersøge og diskutere udeskoles normative, didaktiske og praktiske grundlag lægger jeg i afhandlingens diskussion op til at fremme udviklingen af en almindannende skole og fremstiller baggrunden for en konkret mulig praksis i udeskole. Dette fører os frem til afhandlingens titel.

1.2 Afhandlingens titel

'At undervise i udeskole. Perspektiver på didaktik og lærerens arbejde', der er operationaliseret i tre forskningsspørgsmål:

- 1: Hvad er udeskoles didaktiske baggrund, og hvordan underviser lærere i udeskole?
- 2: Hvad er læreres oplevelse af at vedblive med at undervise i udeskole?
- 3: Hvad er udeskolelæreres opfattelse af god udeskoleundervisning?

Forskningsspørgsmålene er undersøgt og resultaterne beskrevet i fire artikler og i nærværende afhandling.

1.3 Afhandlingens struktur

Afhandlingen består af to dele. Den første del er kappen, og den anden del er artiklerne. De to dele supplerer og komplementerer hinanden, så de udgør et samlet hele. Jeg anbefaler, at læseren inden resultat- og diskussionsafsnittene orienterer sig i artiklerne.

Kappen starter med projektets forskningsspørgsmål efterfulgt af et state of the art-kapitel, hvor området beskrives i forhold til det internationale forskningsfelt. Herefter følger et kapitel med afhandlingens teoretiske fundament, og en didaktisk og politisk positionering af udeskole i en nutidig uddannelseskontekst. Med en begrundet redegørelse for den valgte tilgang starter metodekapitlet. Her beskrives og diskuteres de metodiske overvejelser, der ikke blev plads til i artiklerne, herunder kvalitetskriterier og etiske overvejelser. Metodeafsnittet efterfølges af et resultatafsnit, der summerer resultaterne af undersøgelserne. Første del af afhandlingen slutter med en diskussion, referencer og bilag.

Anden del af afhandlingen består af et bogkapitel på dansk, to engelsksprogede og en dansk artikel, der hver behandler en afgrænset del af afhandlingens omdrejningspunkt, undervisningen i udeskole. Bogkapitlet er en grundlæggende indføring i udeskoledidaktikkens baggrund, og repræsenterer sammen med kappen og den fjerde artikel det teoretisk didaktiske perspektiv. Den anden artikel er en analyse af den udførte undervisning ved fem lærere, og repræsenterer sammen med den fjerde artikel et praksis-perspektiv på udeskole. Den tredje artikel er en analyse af ti interviews om det at være udeskoledærer ud fra selvbestemmelsesteori, og den fjerde artikel rummer en case-analyse af en god udeskoledag på baggrund af ti læreres syn på hvad god udeskole er. Tilsammen giver de fire artikler og kappen et bredt billede af undervisningen i udeskole, set fra et didaktisk-, et praksis- og et lærerperspektiv.